

פתיחה לערכת השיעורים

"מרד תנועות הנוער"

מורשת, בית עדות ע"ש מרדכי אנילביץ, גאה להגיש לך, המורה, חומרי לימוד המסייעים בהוראת תכני לימוד השואה.

קהל היעד: כיתות י' - י"ב

לא קל ללמד היסטוריה. לא כל שכן, היסטוריה שטבועה כל כך עמוק בהגדרת הזהות היהודית בארץ ישראל. היסטוריה שנוכחת בהווה, היסטוריה, שבמידה רבה מכתיבה החלטות ומדיניות. לימוד היסטוריה מחייב אותנו לבחון את ההווה ואת העתיד. להבין ולהכיר את שיכול להגיע אדם. למען העתיד. כל אדם, חייב ללמוד את אותה תקופה בה בני האדם התגלו בשיא השנאה רוע ואלימות לצד, שיא חמלה, סובלנות ואהבה. כל אדם חייב להבין את הסכנות הטמונות בגזענות, בחוסר סבלנות ואת התהום העמוקה אליה הגיעו בני האדם. כל אדם חייב להכיר את יכולות הבחירה שלו במעשיו, בהתנהלותו מול חבריו ובקהילתו. כמו גם לקחת אחריות על מציאות חייו.

אנו מזמינים אתכם ואת התלמידים להיות שותפים בלמידה, חקר והעמקה על אודות תקופת השואה. הערכה המוגשת כאן היא מערך שיעורים. המערך מתחיל בהכרת סיפור תנועות הנוער הציוניות לפני מלחמת העולם השנייה ומאפייניהן. לאחר מכן נחשוף את הכיתה לפועלן המרשים ומעורר ההשראה של חברי תנועות הנוער בדרכים, בגטאות ובפרטיזנים. נפגוש צעירים שקיבלו על עצמם אחריות ופעלו בגבורה בתוך מציאות בלתי אפשרית. מטרתה של ערכה זו היא להפגיש את התלמידים עם הנושא, לפתוח שאלות ולהזמין ללמידה ולהעמקה. לחשוף את התלמידים למעשי גבורה מעוררי השראה של צעירים יהודים בתקופת השואה, ולייצר שיח על מנהיגות בעת משבר. מטבע הדברים, על מנת ללמוד לעומק על תקופת השואה, לא יהיה די בשיעורים המובאים כאן.

בערכה עזרים וסרטונים שיסייעו להנגיש לתלמידים/ות את התכנים המובאים בה ולקרב אותם לנושא, ואנו תקווה שכלים אלו יסייעו לך, המורה, בתהליך הלמידה.

בכל שאלה והתייעצות בנוגע לתכני הערכה או תכנים נוספים, אנחנו מזמינים אותך ליצור איתנו קשר בכתובת machon.moreshet@gmail.com, ואנחנו נשמח לסייע!

נושאי השיעורים

*פירוט העזרים מופיע במבוא לכל שיעור

שיעור 1: תנועת נוער ויסוד המרד

בשיעור זה נכיר את מאפייניהן של תנועות הנוער שפעלו לפני מלחמת העולם השנייה בפולין, וביניהם- יסוד המרד.

שיעור 2: הריכוז השומרי בוילנה

בשיעור זה ניחשף למנהיגי תנועת השומר הצעיר ולדילמה שלהם- האם לחזור לחניכים אשר תחת כיבוש הנאצי ובכך לסכן את עצמם? נשוחח גם על אחריות של מנהיגות בשעת משבר.

שיעור 3: פעילות התנועה בגטו

בשיעור זה ניחשף לפעילות הענפה של התנועה בגטו- על ההתמודדות המשותפת עם הרעב, על המאמץ לקיים פעילות חינוכית במחתרת, ועל הקריאה לשמור על אש המרד.

שיעור 4: שליחות- נשים גיבורות

בשיעור זה נכיר את פעולתן של השליחות- נשים שהיו חברות תנועות הנוער וסיכנו את חייהן יום יום כדי להעביר ידיעות, מסמכים, ואף נשק בין הגטאות השונים.

שיעור 5: מאבק מזוין בגטו

בשיעור זה נלמד על הקמת הארגון היהודי הלוחם, על מרד גטו ורשה ועל גבורת לוחמיו הצעירים, אשר ברובם היו חברי תנועות הנוער.

שיעור 1 : תנועת נוער ויסוד המרד

מטרות

1. התלמידים יכירו את מאפייניהן של תנועות הנוער בפולין בין שתי מלמות העולם.
2. עיסוק ביסוד המרד כיסוד מרכזי בתנועת הנוער.

מבנה השיעור

1. פתיחה : מה רואים בחדר
2. קולאז' תמונות מהווי הקן
3. קריאת השיר מרד הבן ודיון עליו
4. קולאז' תמונות מחוות ההכשרה
5. נאומו של אנילביץ'

עזרים

מחשב

מקרן

- הקדמה למורה: על מנת להתחיל את השיעור יש להיכנס לאתר בכתובת:

<https://moreshet.herokuapp.com/>

שם, לחצו על העיגול השמאלי- מרד תנועות הנוער. יש להקיש שם משתמש וסיסמה שקיבלתם מבעוד מועד.

לקבלת סיסמה יש לפנות למייל: machon.moreshet@gmail.com

1. פתיחה: מה רואים בחדר?

בשיעור הקרוב נלמד על תנועות הנוער הציוניות לפני מלחמת העולם השנייה, כבסיס להבנת פועלן במהלכה. נשאל את התלמידים/ות מה הם/ן מזהים/ות בחדר? אם לא יזהו, ניתן להסב את תשומת הלב למשל להיבטים הבאים: ישיבה במעגל, דגל ישראל והדגל האדום, תמונה של הרצל, מפת פולין, תמונה של חלוצים צעירים. נסביר שכל אלו מאפיינים של תנועת הנוער, ועכשיו נעמיק בהם.

נלחץ על התמונה של החלוצים הצעירים (תנועת נוער ויסוד המרד)

2. קולאז' תמונות מהווי הקן

- מה כוללת פעילות של תנועת נוער? (משחקי חברה, צופיות, ספורט, מפקדים, ריקודי עם, שיחות במעגלים).
- על אילו נושאים דיברו בשיחות? (נעבור שקופית שמאלה).

3. קריאת השיר "מרד הבן" ודיון בעקבותיו.

בתנועות הנוער קיימו שיחות על דברים ברומו של עולם, אידיאולוגיה, ערכים. נקרא יחד את השיר "מרד הבן" שנכתב ע"י דוד שמעוניביץ' בשנת 1922. השיר התפרסם בקרב תנועות הנוער באותה תקופה.

דיון:

- אילו מסרים עולים מהשיר?
- מה הסיבה או הסיבות שבגינן הוא נקרא "מרד הבן"?
- מי מזהה את סוג האותיות שהשיר נכתב בהן? אלו אותיות מקראיות. מדוע לדעתכם/ן בחרו דווקא באותיות האלו? (למשל, לייצר הנגדה למסורת ולמרוד בה, למרוד בהורים, בקהילה, ובכל מה שהם מייצגים). בתנועות הנוער לא רק דיברו על מרד, אלא גם עשו.

נעבור שקופית שמאלה.

4. קולאז' תמונות מחוות ההכשרה

- נשאל: מה אתם/ מזהים/ות בתמונות? (חקלאות, עבודת אדמה, חיי קבוצה).
תנועות הנוער החלוציות החליטו שעל מנת לעלות לארץ ישראל, לעבוד בחקלאות, לחיות בשיתוף ולהקים קיבוץ בארץ ישראל – יש צורך בהכשרה. לכן הן הקימו חוות הכשרה, שאליהן הגיעו צעירים חברי התנועות. שם קיימו חיים בשיתוף, לומדים עברית, עוסקים בחקלאות, מדריכים בתנועה. זאת בכדי להכשיר את "היהודי החדש", שיצא מהגלות, יעלה לארץ ישראל, ויקים שם קיבוץ.
נעבור שתי שקופיות שמאלה.

5. נאומו של אנילביץ'

- מרדכי אנילביץ', ממובילי תנועת השומר הצעיר בוורשה, אמר בשנת 1941, בגטו, את הדברים הבאים (נקרא את השקופית).
- נסו לשער למה כוונתו במילים "הכבדה במלחמות היא המלחמה בנו עצמנו"? (למשל: אדם תמיד נמצא במאבק פנימי, ונדרש להתעלות ולבחור בטוב).
 - מדוע לדעתכם/ן חשוב לו כל כך שהחניכים/ות לא יסתגלו למציאות?
 - מה לדעתכם/ן המשמעות בפועל, עבור בני נוער, של "למרוד במציאות" בתנאי הגטו? (חשוב לזכור שמדובר על מאי 1941. עדיין אין השמדה המונית, וזו תקופה טרם מבצע ברברוסה).
- בשיעור זה למדנו על כמה ממאפייניהן של תנועות הנוער בפולין בין שתי מלחמות העולם, והכרנו את יסוד המרד כיסוד מכוון בתנועה. בשיעורים הבאים נלמד איך התמודדו חברי התנועות הצעירים עם המציאות במלחמה, וכיצד השפיע החינוך למרד בתנועת הנוער על פעולותיהם.

שיעור 2 : הריכוז השומרי בוילנה

מטרות

1. עיסוק בדילמה משמעותית של מנהיגי תנועות הנוער : האם לחזור אל החניכים אשר תחת כיבוש הנאצי ובכך לסכן את עצמם?
2. שיחה על אחריות של מנהיגות בשעת משבר.
3. הכרות עם דמויותיהם מעוררות ההשראה של טוסיה אלטמן ומרדכי אנילביץ'.

מבנה השיעור

1. פתיחה- מפת הגבולות
2. תחושות החניכים ודיון
3. קטע ההחלטה ודיון
4. מנהיגים צעירים- מרדכי אנילביץ' וטוסיה אלטמן
5. דיון מסכם

עזרים

מחשב

מקרן

- הקדמה למורה: על מנת להתחיל את השיעור יש להיכנס לאתר בכתובת:

<https://moreshet.herokuapp.com/>

שם, לחצו על העיגול השמאלי- מרד תנועות הנוער. יש להקיש שם משתמש וסיסמה שקיבלתם מבעוד מועד.

לקבלת סיסמה יש לפנות למייל: machon.moreshet@gmail.com

בתוך החדר נלחץ על התמונה של הנערה שמגישה מכתב (הריכוז השומרי בוילנה)

1. פתיחה: מפת הגבולות

לאחר שלמדנו על תנועות הנוער, בשיעור הקרוב נלמד על איך הגיבו תנועות הנוער בפולין לפרוץ מלחמת העולם השנייה. ב-1 בספטמבר 1939 פרצה מלחמת העולם השנייה. בתוך מספר שבועות פולין נכבשה על ידי גרמניה ממערב, וברית המועצות ממזרח. פולין חולקה לשלושה חלקים: החלק המערבי סופח לרייך השלישי, החלק המזרחי סופח לבריה"מ, והחלק המרכזי, הכולל גם את הערים הגדולות ורשה וקרקוב, נקרא גנרלגוברנמן (הממשל הכללי), ונמצא תחת כיבוש גרמני ישיר ומנהל אזרחי גרמני. עם פרוץ המלחמה, המוני פולנים נהרו מזרחה, לתוך שטחי בריה"מ, בתקווה להימלט מהכיבוש הגרמני. ביניהם היו גם מנהיגי תנועות הנוער. תנועות הנוער החליטו לסגור את הפעילות באזורים שנכבשו, וקראו לכל חבר וחברה מעל גיל 18 לברוח למזרח. לבסוף התכנסו מנהיגי חלק מהתנועות בוילנה, שנחשבה למקום בטוח באותו הזמן: מקום בטוח מהנאצים, ומקום שממנו עוד ניתן לנסות להמשיך במאמצים לעלות לארץ ישראל. חברי השומר הצעיר שהתאספו בוילנה נקראו "הריכוז השומרי בוילנה". אבל בינתיים, בעוד בריכוז השומרי בוילנה חיפשו אנשי השומר הצעיר נתיבי עלייה, נשארו מאחור אלפי חניכים מבולבלים, מתוסכלים, במצוקה אדירה ובחוסר ודאות תחת הכיבוש הנאצי.

נעבור שקופית שמאלה

2. תחושות החניכים ודיון

נקרא את הקטע המופיע בשקופית ונשאל:

- איך תחושות עולות מהחניכים?
- מה הביקורות שלהם כלפי ההנהגה?
- באיזו או אילו דילמה/ות ניצבת הנהגת התנועה?
- כיצד לדעתכם/ן צריכה ההנהגה לפעול במצב שכזה?

נעבור שקופית שמאלה

3. קטע ההחלטה ודיון

נקרא את הקטע ונשאל:

- מאילו סיבות החליטה הנהגה לשלוח שליחים בחזרה לשטחי הכיבוש הנאצי?
- מה לדעתכם/ן המהות המרכזית העומדת מאחורי החלטה זו?
- מה אתם/ן חושבים/ות על ההחלטה שהתקבלה?

נעבור שקופית שמאלה

4. מנהיגים צעירים- מרדכי אנילביץ' וטוסיה אלטמן

לפנינו קולאז' תמונות של טוסיה אלטמן, מרדכי אנילביץ', שמואל ברסלב ויוסף קפלן.

חברי השומר הצעיר הראשונים שנשלחו לשטחי הכיבוש הנאצי היו טוסיה אלטמן, שמואל ברסלב ויוסף קפלן. בנוסף, גם מרדכי אנילביץ' יצא חזרה ביוזמתו.

נצפה כעת בשני סרטונים קצרים המספרים על אלטמן ואנילביץ'.

נעבור שקופית שמאלה

צופים בקטע ערוך מתוך הסרט על מרדכי אנילביץ' (37 שניות): <https://bit.ly/31g2XTF>

נעבור שקופית שמאלה

צופים בקטע ערוך מתוך הסרט על טוסיה אלטמן (34: 1 דקות): <https://bit.ly/3dCo1Zk>

5. דיון מסכם

- מדוע אנילביץ' בוחר לסכן את חייו ולחזור לשטח הכיבוש הנאצי?
- מה זה אומר לחזור לשטח הכיבוש הנאצי?
- מה הסכנות הכרוכות בכך?
- מדוע אלטמן בוחרת לעשות זאת?
- מה דעתכם על הבחירה של טוסיה ומרדכי לחזור לשטח הכיבוש הנאצי?

בשיעור זה עסקנו בדילמה של מנהיגי תנועות הנוער האם לחזור לחניכים אשר תחת כיבוש הנאצי ובכך לסכן את עצמם? למדנו על ההכרעה הלא פשוטה ועל גבורתם מעוררת ההשראה של מרדכי אנילביץ' וטוסיה אלטמן. בשיעור הבא נלמד על פועלה של התנועה בתוך הגטו וכיצד התמודדה עם אתגר החיים בגטו.

שיעור 3 : פעילות התנועה בגטו

מטרות

1. הכרות עם מאפייני החיים בגטו.
2. הכרות עם פועלה של התנועה בגטו ועם אופני ההתמודדות השונים שלה בתוך התנאים הקשים בגטו.

מבנה

1. פתיחה- הקמת מטבחים
2. קטע מתוך עיתונות המחתרת
3. חלוקת האוכל בגטו לודז'
4. נאומה של טוסיה אלטמן
5. סיכום

עזרים

מחשב

מקרן

- הקדמה למורה: על מנת להתחיל את השיעור יש להיכנס לאתר בכתובת:

<https://moreshet.herokuapp.com/>

שם, לחצו על העיגול השמאלי- מרד תנועות הנוער. יש להקיש שם משתמש וסיסמה שקיבלתם מבעוד מועד.

לקבלת סיסמה יש לפנות למייל: machon.moreshet@gmail.com

בתוך החדר נלחץ על התמונה של הנער שמרים את ידו (פעילות התנועה בגטו)

1. פתיחה: הקמת מטבחים

- בשיעורים הקודמים למדנו על מאפייני תנועות הנוער ועל הריכוז השומרי בוויילנה בראשית המלחמה. בשיעור הקרוב נלמד על פועלה של התנועה בגטו וכיצד התמודדה עם התנאים הקשים בתוכו.

נקרא את הקטע שבשקופית ונשאל:

- עם אילו אתגרים התנועות צריכות להתמודד בגטו?
- באילו דרכים בחרו התנועות להתמודד עם הרעב בגטו?
- מאילו סיבות בחרו התנועות להקים מטבחים? מה זה מלמד אותנו על הדרך בה הן תפסו את האחריות שלהן על חבריהן?

נעבור שקופית שמאלה

2. מתוך עיתונות המחתרת

לצד התמודדות עם הרעב והקשיים הפיזיים בגטו, תנועות הנוער מקיימות פעילות חינוכית ענפה, וגם עיתונות מחתרת רחבת היקף. נקרא קטע קצר שנכתב בעיתון "אל על" של השומר הצעיר, באוגוסט 1941.

נעבור שקופית שמאלה

נקרא את הקטע המופיע בשקופית ונשאל:

- על מה כותבת לילית?
- מה כוונותיה של לילית כאשר היא כותבת "המותר לכן כך?"
- מה אתם חושבים? המותר להן?

נעבור שקופית שמאלה

3. חלוקת האוכל בגטו לודז'

קוראים את הקטע ושואלים:

- באילו דרכים בחרה התנועה להתמודד עם הגירוש?
- אילו סיבות עשויות להוביל אנשים לתת חלק מהמעט אוכל שיש להם?
- מה עשוי להיות הערך של אקט הסולידריות הזה מבחינתם?

נעבור שתי שקופיות שמאלה

ניתן לראות בתמונה את הרישום, בעברית, של חלוקת האוכל בין חברי התנועה בגטו לודז'.

- מה דעתכם על מעשה זה? חשוב לזכור שחלוקת אוכל בין חברי התנועה עשויה הייתה לבוא על חשבון, למשל, חלוקת אוכל עם בני משפחה.

נעבור שקופית שמאלה

4. נאומה של טוסיה אלטמן

נקרא את הקטע ונשאל:

- מה לדעתכם כוונתה של טוסיה במשפט: "דור דור ומדורתו - דור דור וייעודו?"
- מה בעיני אלטמן תפקידה של התנועה בעת הזו?
- מה דעתכם על זה?

5. סיכום:

בשיעור למדנו על פועלה של התנועה בגטו, כיצד בחרה להתמודד עם הרעב בגטו בצורה משותפת, כיצד נהגו בסולידריות גם בעת הגירוש, וכיצד אנשים צעירים אלו לא הפסיקו מלעסוק בשאלה מה הוא תפקידם בעת ההיסטורית אליה נקלעו. בשיעור הבא נכיר את פעולתן ההרואית ומעוררת ההשראה של השליחות.

שיעור 4 : שליחות- נשים גיבורות

בשיעור זה נכיר את פעולתן של השליחות- נשים שהיו חברות תנועות הנוער וסיכנו את חייהן יום יום כדי להעביר ידיעות, מסמכים, ואף נשק בין הגטאות השונים

מטרות

1. התלמידים יכירו את פועלן של השליחות.
2. התלמידים ילמדו על אודות טוסייה אלטמן כדוגמה לדמות למנהיגה צעירה ומעוררת השראה.

מבנה

1. פתיחה
2. צפייה בסרטון ודיון
3. כרוז המרד
4. צפייה בסרטון ודיון
5. קטעי מכתבים וסיכום

עזרים

סרטון
דפים
עטים

- הקדמה למורה: על מנת להתחיל את השיעור יש להיכנס לאתר בכתובת:

<https://moreshet.herokuapp.com/>

שם, לחצו על העיגול השמאלי- מרד תנועות הנוער. יש להקיש שם משתמש וסיסמה שקיבלתם מבעוד מועד.

לקבלת סיסמה יש לפנות למייל: machon.moreshet@gmail.com

בתוך החדר נלחץ על התמונה של מפת פולין (שליחות)

1. פתיחה

קולאז' תמונות של קשריות- פרומקה פלוטניצקה, צביה לובטקין, חווקה פולמן רבן וטוסיה אלטמן
נשאל:

- באילו דרכים תנועות הנוער מצליחות לקיים תנועה ארצית תחת הכיבוש הגרמני?

- כיצד הן שומרות על קשר בין הקינים השונים?

למורה: הכלי המרכזי הוא לשלוח שליחים. אבל "השליחים" הן בעיקר שליחות.

- מהן הסיבות בגינן התנועות בוחרות לשלוח לתפקיד המסוכן הזה דווקא נשים?

למורה: יש שיטענו שנשים אולי מעוררות פחות חשד, אך הסיבה העיקרית הייתה שגברים יהודיים עברו ברית מילה. אם גבר יהודי מסתובב בזהות בדויה מחוץ לגטו, אפילו אם יש באמתחתו תעודות מזויפות, במקרה קצין גרמני יחשוד בו לא תהיה בעיה לברר את זהותו.

כדי להבין יותר את תפקיד השליחה, נתמקד בדמותה של טוסיה אלטמן, שליחת השומר הצעיר.

נעבור שקופית שמאלה

2. צפייה בסרטון ודיון

נצפה בקטע סרטון על טוסיה אלטמן- קטע 1 (37: 2 דקות): <https://bit.ly/2H3plZD>

נשאל:

- לאילו דברים נדרשה טוסיה כדי לעמוד במשימותיה?

- מהם הסיכונים שהיא לוקחת על עצמה?

- מהן המשמעויות של פועלה עבור החניכים, עבור התנועה?

נעבור שקופית שמאלה

כאן ניתן לראות מפה של פולין רבתי. כולל אזורים באוקראינה, בלארוס וליטא.

מפה עם הנקודות שבהן עברה טוסייה אלטמן, וכמוה גם שליחות נוספות, אשר נדדו בין עשרות ערים וכפרים, ועברו מאות קילומטרים תוך סיכון חיים מתמיד.

נעבור שקופית שמאלה

3. כרוז המרד

אבא קובנר כתב את הכרוז הזה בוויילנה, וקרא אותו בפני אסיפת חברי תנועות הנוער ב- 31.12.1941, עוד בטרם נודע על כוונות ההשמדה הנאציות ברחבי אירופה.

נשאל:

- מה הדברים שמבקש אבא קובנר לומר בכרוז?
- מה לדעתכם על המשפט "טוב ליפול כלוחמים בני חורין מלחיות בחסד מרצחים"?

נעבור שקופית שמאלה

4. צפייה בסרטון ודיון

נצפה בסרטון על טוסייה אלטמן קטע 2 (29 שניות): <https://bit.ly/3kc6Ekl>

תנועות הנוער מתחילות להתארגן למרד, מקימות מחתרת ומתחילות לאסוף נשק. על השליחות מוטל עתה תפקיד נוסף: לאסוף נשק בצד הארי ולהבריח אותו לתוך הגטו.

נעבור שקופית שמאלה

נצפה בסרטון על טוסייה אלטמן קטע 3 (27 שניות): <https://bit.ly/348btpq>

נשאל: מה לדעתכם הכוונה במשפט: "כוח הוא כוח הזרוע, גבורה היא גבורת הלב"?

5. קטעי מכתבים וסיכום

היותה של אלטמן גיבורה, לא אומר שהיא לא חוותה קשיים. עדות לכך ניתן לראות במכתביה למנהיגי התנועה בארץ.

נעבור שקופית שמאלה

נשאל: איזו אווירה או תחושות משתקפות לכם מהמשפט "ישראל גווע לעיני ואני פוכרת ידיים ואיני יכולה לעזור לר"?

נעבור שקופית שמאלה

נשאל:

- מה מבחינתכם ניתן ללמוד מדמותה של טוסיה אלטמן ופועלה?

בשיעור זה נחשפנו לפועלן ההרואי של השליחות אשר סיכנו את חייהן יומיום. הכרנו גם את דמותה מעוררת ההשראה של טוסיה אלטמן כאישה צעירה שבחרת בחירות קשות ומנהיגותיות בשעת משבר עבור העם היהודי. בשיעור הבא נלמד על הקמת האי"ל ומרד גטו ורשה.

שיעור 5 : מאבק מזוין בגטו

מטרות

1. הכרות עם האי"ל, סיפור הקמתו ופועלו.
2. למידה על מרד גטו ורשה כמרד מכונן ומעורר השראה של צעירים יהודים, אשר בארגון היהודי הלוחם היו כולם חברי תנועות הנוער.

מבנה

1. פתיחה והקמת האי"ל
2. סרטון ודיון
3. המכתב האחרון
4. תמונות ותגובות הגרמנים
5. דיון סיכום

עזרים

מחשב

מקרן

- הקדמה למורה: על מנת להתחיל את השיעור יש להיכנס לאתר בכתובת:

<https://moreshet.herokuapp.com/>

שם, לחצו על העיגול השמאלי- מרד תנועות הנוער. יש להקיש שם משתמש וסיסמה שקיבלתם מבעוד מועד.

לקבלת סיסמה יש לפנות למייל: machon.moreshet@gmail.com

בתוך החדר נלחץ על ארגזי הנשק מתחת לשולחן (מאבק מזוין בגטו)

1. פתיחה והקמת האי"ל

קטע על הקמת הארגון היהודי הלוחם לצד תמונה של צביה לובטקין.

נשאל:

- מה היו הסיבות שגרמו לייאוש חברי התנועות מההנהגה?
בקיץ 1942 מתחיל גירוש המוני של יהודי גטו ורשה למחנה ההשמדה טרבלינקה. בתוך פחות מחודשיים מגורשים לטרבלינקה או נרצחים במהלך הגירוש קרוב ל- 300,000 מתושבי הגטו.
- מדוע התנועות בוחרות לקרוא למחתרת בשם "הארגון היהודי הלוחם"?

2. סרטון ודיון

נעבור שקופית שמאלה

נצפה בסרטון על המרד ומרדכי אנילביץ' (16: 3 דקות): <https://bit.ly/31jG2H3>

לאחר הגירוש הגדול, המחתרת אוספת נשק ונערכת לגירוש הבא.

נשאל: מה ניתן ללמוד מחברי התנועות שלחמו במרד גטו ורשה?

נעבור שקופית שמאלה

3. המכתב האחרון

נקרא את המכתב האחרון של מרדכי אנילביץ', שנשלח לאנטק צוקרמן.

נשאל:

- כיצד אנילביץ' מתייחס למרד ולהתפתחותו?
- אנילביץ' לא היה איש צבא, ובמשך שנות הגטו פעל בעיקר כמדריך ומחנך. מדוע לדעתכם הוא כתב במכתב כי "חלום חייו קם והיה"?
- מהן המשמעויות של הגנה יהודית בגטו, כשברור שלא ניתן לנצח את הגרמנים בקרב ולשרוד?

נעבור שקופית שמאלה

4. תמונות ותגובות הגרמנים

נראה את קולאז' התמונות של הגטו בווער והריסות הגטו.

הגרמנים שורפים את כל הבניינים בגטו, מחסלים את הגטו, ולאחר כ- 4 שבועות של לחימה, ב-16.5.1943, מפוצצים את בית הכנסת הגדול ומכריזים: "ורשה נקייה מיהודים".

נעבור שקופית שמאלה

נסתכל על הקטע העוסק בתגובות הגרמנים למרד.

נשאל: מה ניתן ללמוד מתגובת הגרמנים למרד?

5. דיון סיכום

- מדוע לדעתכם דווקא חברי תנועות הנוער הובילו את נס המרד?
- מהם הדברים שסייעו להם למרוד?
- מהם הערכים שהובילו אותם בבחירותיהם?

תנועות הנוער רשמו דף מפואר בהיסטוריה של היהודים במהלך מלחמת העולם השנייה והשואה. הצעירים היהודים שגדלו על ערכי הסולידריות והמרד פעלו בגבורה לנוכח מציאות בלתי אפשרית, ומהווים דמויות מעוררות השראה עבורנו, עד היום.